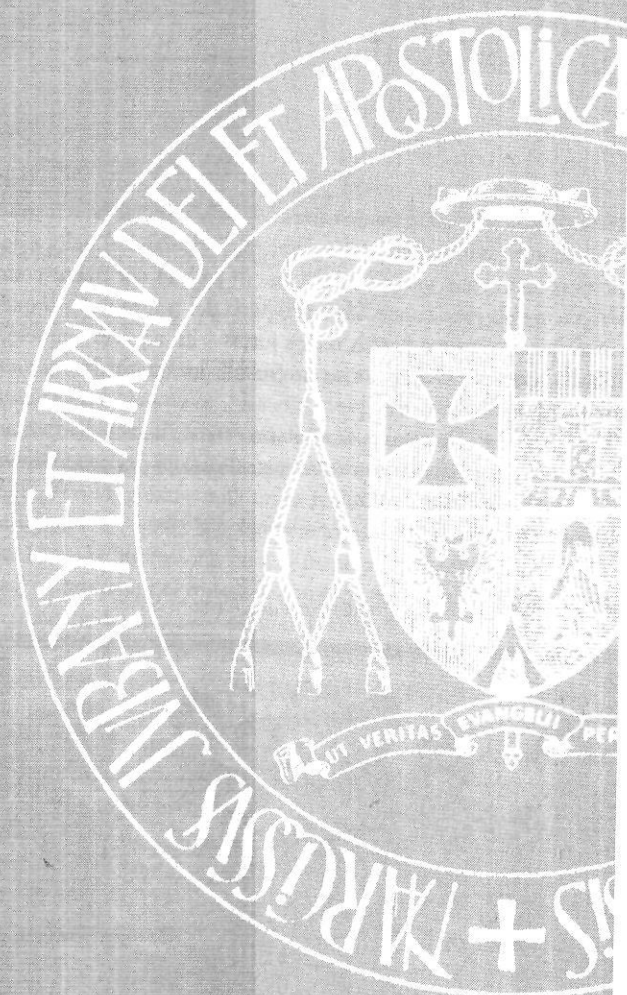

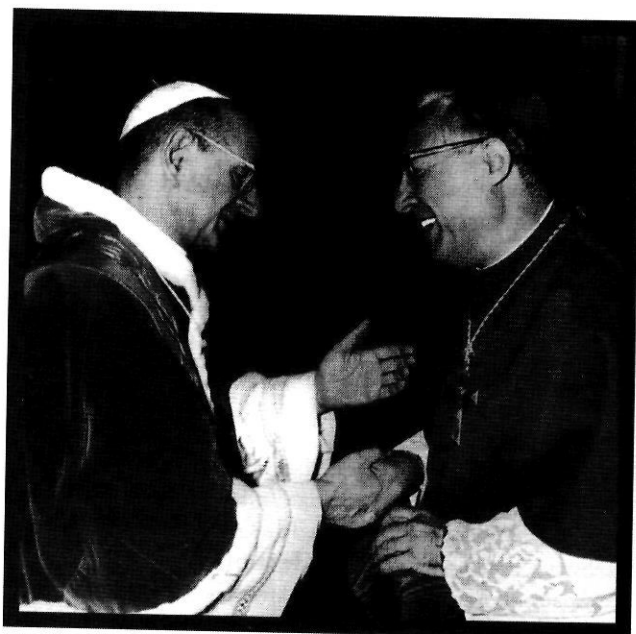
El Dr. Jubany en el Concili Vaticà II

L'ONZE D'OCTUBRE DE 1962 S'INAUGURAVA EL Concili Vaticà II, convocat pel papa Joan XXIII. «El Concili que acabem d'iniciar –deia el Papa en el discurs d'obertura– és com una alba naixent d'un dia lluminós que s'alça en l'Església i els primers raigs del sol omplen ja de dolçor els nostres cors». Vint anys més tard, el doctor Jubany evocava aquell esdeveniment amb aquestes paraules:

«Els cors dels creients s'ompliren d'il·lusió i els ulls de molts germans separats, que miraven amb recel l'Església de Roma, s'il·luminaren amb una nova i forta llum d'esperança. Fins i tot, força persones d'arreu del món, desconexades de la doctrina i l'obra de Jesucrist, esguardaren amb respecte i expectació l'Església Catòlica, cercant-hi llum i força que ajudés la humanitat a sortir de la confusió i la contradicció en què es trobava sumida... En ple decenni de la sortida de la segona guerra mundial, quan no sols restaven moltes ferides encara obertes, sinó que l'egoisme i la injustícia dels poderosos n'obria constantment, el papa Joan tingué l'audàcia de treure del tresor espiritual de l'Església la força tradicional dels Concilis Ecumènics i d'ofrir-la al món com un camí d'alliberament... Fou enmig d'aquest ambient d'expectació que el Concili inicià la seva marxa». (1) Com tants altres bisbes, el Concili havia d'obrir al doctor Jubany amplíssims horitzons eclesials que marcarien una renovada i decisiva orientació en la seva activitat pastoral.

Jubany amb el papa Pau VI.

EVANGELISTA
VILANOVA

Jubany
Bisbe

El Dr. Jubany, aleshores bisbe auxiliar de Barcelona, entrà al Concili –com els altres bisbes– després d’haver respost la carta que el cardenal D. Tardini, president de la *Comissió antepreparatòria conciliar*, els havia adreçat el 18 de juny de 1959, en la qual els demanava el parer i els «vota» o desigs sobre la possible temàtica del proper Concili.

La resposta a aquesta carta és la primera visió, ben personal, de com el doctor Jubany concep el Concili. Dic «ben personal», perquè en la tasca d’elaborar-la no connectà ni amb el seu arquebisbe residencial, el doctor Modrego; els dos prelats tingueren els seus consultors privats, això sí: en primer lloc, dos jesuïtes de diferent generació i tarannà teològic, els pares Dalmau i Fondevila respectivament. Aquesta desconexió fou general entre els bisbes espanyols, que oferiren un conjunt de respostes, de les quals és difícil assenyalar una orientació clara.(2)

El doctor Jubany, per la seva formació sobretot canonística, respon –com la majoria dels bisbes– no simplement d’acord amb la seva experiència pastoral, sinó a partir del binomi clàssic a la tradició conciliar que, des de Nicea (325) fins al Vaticà I (1870), estructurava aquestes assemblees en funció de la dualitat «la fe i els costums»: qüestions doctrinals i qüestions disciplinàries.(3) Es tracta d’una dualitat que tendiria a ser superada al Vaticà II a causa de la direcció «pastoral»(4) que Joan XXIII havia volgut inculcar a aquell Concili. Les crítiques i el refús de les formulacions preparatòries foren fruit del seu to abstracte i doctrinal contraposat a la sensibilitat pastoral suggerida pel Papa i demanada insistentment pels Pares conciliars. Quasi inadvertidament, l’opció per un Concili pastoral adquiria, al si de l’assemblea, un significat discriminador entre les orientacions innovadores i les tradicionalistes. Hi havia en joc una actitud nova a l’Església romana i la possibilitat de fer amb el Vaticà II un tipus inèdit de concili, caracteritzades l’una i l’altra per una visió global i unitària de l’anunci i del testimoni de la fe. Es tracta, en darrer terme, de superar la fórmula «fe i costums», que havia dominat als segles sobretot de l’edat mitjana tardana i moderna, i així deixar enrere la fragmentació, l’abstracció i el juridicisme.(5)

En aquest plantejament, l’experiència conciliar sovint havia de ser una experiència d’humilitat, descobriment d’un no saber, acceptació d’haver d’aprendre, i també –per a alguns– experiència sofrent d’aïllament i de preocupació. L’itinerari conciliar marcà profundament la generació dels bisbes i teòlegs que el protagonitzaren. Podem preguntar-nos si els efectes de les modificacions sorgides d’aquestes vivències conciliars van trobar espai adequat als textos conclusius i, després, al nou Dret canònic (1983) (6), però aquesta és una altra qüestió.

El fet és que el doctor Jubany, en el clima de

A la cerimònia d'obertura de la segona sessió del concili.

l'assemblea, sintonitzà amb la nova fesomia que marcava la «majoria». Un fet revelador d'aquesta afirmació meva, que em referí el cardenal mateix, n'és un bon testimoni. Un dia tenia assignat un torn de paraula per a defensar el diaconat permanent. El va visitar monsenyor González Moralejo (llavors auxiliar de València, i actualment bisbe emèrit de Huelva), que era el líder dels bisbes espanyols plenament conciliaris, i li va dir que es deixés del diaconat, que era un tema absolutament secundari, i que aprofités el torn d'intervenció que se li havia assignat per defensar la col·legialitat episcopal, que era la qüestió més important i que més havia d'influir en la reforma del govern de l'Església. El doctor Jubany es va deixar convèncer i va llegir un text, redactat pel jesuïta pare Alfaro, a favor de la col·legialitat. En començar la seva intervenció, el doctor Jubany va afirmar que parlava «en nom d'onze bisbes espanyols». Aquell migdia, quan el grup dels bisbes espanyols tornava amb autocar al Col·legi Espanyol on residien, va sentir un bisbe conservador (no me'n digué el nom) que exclamava, indignat: «¡Ya quisiera yo saber los nombres de estos once traidores!».

Enrolat en la dinàmica conciliar; va ser membre de la Comissió que formulà la tercera redacció del decret *Christus Dominus*, sobre l'ofici pastoral dels bisbes a l'Església, sempre al costat del canonista belga Msn. Onclin. Quan puguem estudiar els arxius del cardenal, constatarem el que representà per a ell el Concili per mitjà del treball a les comissions, de la comunicació amb altres bisbes i teòlegs amb els quals mantingué

correspondència... Ell no va escriure cap «diari» del que s'esdevenia, a diferència, per exemple, del que féu el doctor Pont i Gol.(7)

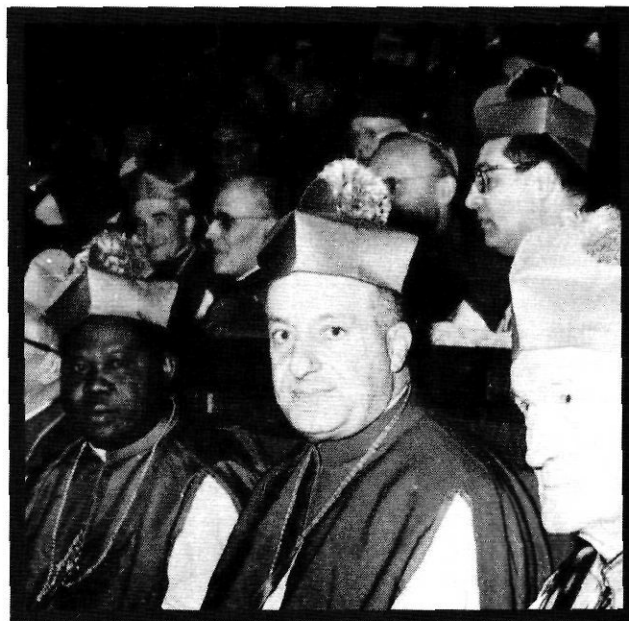
Però, per damunt de qüestions de detall, sóc testimoni que l'experiència conciliar havia sol·licitat d'ell una nova consciència de la fe i del compromís pastoral: cal no oblidar aquí que, un any abans d'acabar-se el Concili, fou escollit per a ser bisbe residencial de Girona; aquest pas d'auxiliar de Barcelona a bisbe de Girona no és un detall que pugui passar desapercebut. La possibilitat de respirar l'aire conciliar, més ric i estimulant, ofert pel contacte amb els bisbes del món sencer, devia portar-lo a aprofundir, seleccionar i dirigir amb sensibilitat més evangèlica que en el passat la seva presència a l'església diocesana.

Sembla innegable que el doctor Jubany havia cercat d'exercir les seves responsabilitats conciliaris amb un esperit de servei i amb modalitats menys burocràtiques. Això suposa superar la simple bona voluntat i comprometre's amb riscos de tolerància i comprensió. En el fons, obrava segons una confiança teològica en l'Esperit Sant, de la qual un concili constitueix un «lloc» privilegiat de manifestació.

Recepció del Concili

Sobre aquest rerefons, al doctor Jubany, recorrent a col·laboracions oportunes, esqueia de promoure la

A la basílica de Sant Pere, assegut entre els pares conciliaris.

J. Jubany
Bisbe

En una audiència pontificia, l'any 1964.

recepció del Vaticà II a la seva diòcesi de Girona i, a partir de 1971, a l'arxidiòcesi de Barcelona. Aquesta tasca era extremament delicada i difícil. Es tractava d'optar per una teologia que valora les dades originals, constitutives i essencials del cristianisme, al voltant de la misteriosa i complexa figura del Crist. La conseqüència és que el compromís eclesiològic que s'hi inspira refusa un eclesiocentrisme, que no tothom estava disposat a superar, per por de cedir a un evangelisme fàcilment manipulable. La nova orientació no podia servir-se del mètode deductiu –ben propi de persones amb forta formació clerical–, sinó que havia d'acceptar i valorar el mètode inductiu, que consisteix a confrontar, amb sensibilitat fresca, les dades que sorgeixen de l'actual condició humana, amb les indicacions evangèliques més riques i més exigents de conversió i reforma. Es tracta d'un compromís de llegir els «signes del temps» més enllà d'un fàcil providencialisme que volgués trobar en la història els «vestigis de Déu», dels quals en endavant la ciència impedeix indicar la natura. Molts desafiaments, des de l'amenaça consumista fins a l'escepticisme, tendien a evitar de preestablir un conformisme irènic entre els signes que sorgeixen de la vida de la humanitat i els que ho fan de la fe cristiana. Hom vivia, a més, una època de transició política, en què l'Església del país no podia quedar silenciosa. D'aquesta situació històrica

s'alimenta una nova comprensió de la pau o de la pobresa, per exemple, no sols com a virtuts privades o com a valors morals, sinó essencialment com a factors centrals d'una fidelitat actual i efectiva a l'evangeli.

Aquestes consideracions deixen entreveure la intensa fecunditat de l'experiència conciliar acollida aquells anys i viscuda amb llibertat. És comprensible que aquesta fecunditat hagués tingut un ulterior capítol significatiu al moment de la recepció conciliar, quan el doctor Jubany intentà renovar el rostre de les seves esglésies de Girona i de Barcelona, segons l'esperit que havia alimentat el Vaticà II. Una conseqüència obligada és preguntar-se sobre el paper del doctor Jubany en el conjunt de l'Església que peregrina a Catalunya. Hi ha fets que directament el manifesten, d'altres ho fan de manera obliqua. Entre els primers, per exemple, la presidència de la Comissió litúrgica que exercí a la Conferència Episcopal Espanyola fou decisiva a favor de la introducció del català a la litúrgia de les nostres diòcesis, sempre amb el suport obstinat del doctor Pont i Gol i del doctor Masnou.

En el seu pontificat a Girona (1964-1971), la recepció del Vaticà II, per alguns, no es pot considerar un èxit.(8) A Barcelona (1971-1990), molts ferments –impossible d'enumerar-los– són potenciats; es podria assenyalar la prometedora i lliure Assemblea diocesana (1981) que –per raons almenys per mi ignorades– quedà infecunda.(9)

A la plaça de Sant Pere del Vaticà, sortint d'una sessió conciliar.

L'ambient, ben cert, no era propici a una labor d'entusiasmador *aggiornamento*, en un clima de galopant secularització. Caldrà temps per a fer un estudi sobre la recepció del Concili a l'arxidiòcesi de Barcelona, a la manera modèlica com ho ha fet Àngel M. Unzueta per a la de Bilbao.

Lliçons de vida

Però el moment culminant i oficial de la recepció conciliar, l'Església catalana el formulà quan el doctor Jubany ja era arquebisbe emèrit. Em refereixo al Concili Provincial Tarraconense.(10) Les peces posades en el pontificat del doctor Jubany ajudaren a obtenir els fins buscats en aquella assemblea? És cert que la mateixa constitució canònica amb la dualitat Barcelona-Tarragona no afavoreix la desitjada «unitat pastoral» de Catalunya, tan orquestrada en aquella ocasió. En dir «dualitat» em refereixo a l'anòmala situació de l'arxidiòcesi de Barcelona, que, en contra del que diu el Codi de Dret canònic (cànon 431), continua essent una diòcesi exempta, és a dir, no pertanyent a la «província» que agrupa tots els cristians dels altres bisbats de Catalunya.

Una de les considerades adquisicions del Concili Provincial ha estat el reconeixement obert i la plena acceptació del caràcter plural de la societat catalana i de l'Església del país, «una i pluriforme, no pas monolítica». Això sí que era a les conviccions del doctor Jubany, lúcid i tolerant en opcions concretes, actitud que segurament va

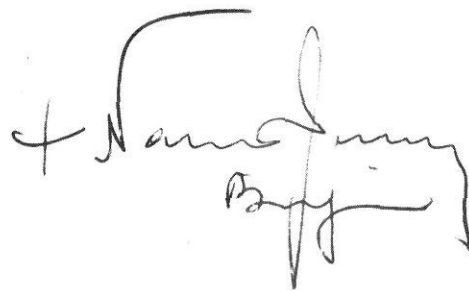
haver de pagar amb la incomprensió de certs membres de la Cúria romana.

Un altre tema de clara referència és el de la corresponsabilitat en l'Església. El Vaticà II, des de la doctrina de la col·legialitat fins a detalls concrets en altres textos, la proclama als quatre vents. L'organització actual de l'Església està preparada per a aquesta teòrica corresponsabilitat? O, potser no l'hem interpretada d'acord amb la doctrina absolutista del Vaticà I? A l'Església encara vivim un centralisme, a vegades «exacerbat», del qual no crec que el doctor Jubany es deslliurés del tot.

Finalment, voldria fer notar que la recepció del Vaticà II demana una Església dialogant i acollidora, no gens crispada ni poruga, ni reglamentarista ni impositiva, capaç d'assumir la cultura ambiental i de renovar-la... Tots recordem amb nostàlgia el tarannà alliberador que imprimí a l'Església el papa Joan. El doctor Jubany, personalment –segons la meua impressió–, volgué seguir aquest camí. Però cal no oblidar que la recepció d'un concili no depèn d'una persona: és una realitat complexa, en què entren en joc temes doctrinals, actituds emocionals, sensibilitats espirituals, estratègies humanes..., i molta virtut. I no pas simplement aquesta virtut ben classificada anomenada «obediència», virtut «mediocre» –en paraules del pare Chenu– en comparació amb les virtuts teològals (fe, esperança i caritat) que, portades per l'Esperit, ens impulsen vers el que és essencial.

Jubany presenta la seva mare al Papa.

Més enllà dels aspectes poc consolidats en tantes decisions, el Vaticà II donà un impuls inimaginable a la redescoberta de la llibertat del cristià, de la llibertat de l'Església. El catolicisme romà i l'entera galàxia cristiana són fenomenològicament irrecognoscibles després del Vaticà II. Les fonamentades impaciències per la lentitud i la tortuositat de les recepcions postconciliars, les amargues desil·lusions pels camins seguits els darrers decennis apareixen modestes quan es considera la distància que separa el cristianisme d'aquest final de mil·lenni amb el viscut a la mitjanja d'aquest nostre segle, per exemple.

La clau del canvi ha estat la fidelitat al que és fonamental. El doctor Jubany l'aconseguí —sé que simplifíco— sobretot a base de seguir la norma evangèlica de no arrencar el jull abans de temps, perquè fent-ho així s'arrenca també el blat. Fins i tot un papa tan autoritari com Innocenci III, i que tingué problemes tan difícils com el dels càtars i albigesos, es proposà en teoria de respectar aquesta norma. És possible detectar com va evolucionant aquesta actitud fins que, quan Benet XIV intervé en l'afer anomenat «dels ritus xinesos», arrencant tota la promesa del blat de la conversió de l'Orient al cristianisme, justifica la seva intervenció perquè la missió del magisteri és «arrencar el jull». (11) El doctor Jubany no compartiria aquest criteri. Ell era prou prudent i clarivident.

Són moltes les lliçons que la vida d'aquest cardenal, tan estimat i paradoxalment no sempre comprès, ens pot oferir: «Si el gra de blat no mor...», però si mor dona molt de fruit.

Evangelista Vilanova és monjo de Montserrat.

Notes

1. *Testimonis d'esperança en un món en canvi*. Comunicació pastoral als vint anys del final del Concili Vaticà II, a «Documents d'Església» XIX (1985) 1294 i ss.
2. Cf. E. Vilanova, «Los «vota» de los obispos españoles después del anuncio del concilio Vaticano II», dins M. Lamberigts et Cl. Soetens (edd.), *À la veille du Concile Vatican II. Vota et réaction Europe et dans le catholicisme oriental*, Leuven 1992, pàgs. 53-82.
3. A partir d'aquesta distinció, el Dr. Jubany assenyala com a qüestions a tractar prioritàriament temes sobre l'Església (unitat, episcopat, presbiterat i laïcat, organització pràctica i econòmica, que afectava sobretot el clergat, amb instàncies supradiocesanes). Pel que fa a la doctrina, desitjava una presa de posició clara contra els errors modernistes, progressistes i els provinents del materialisme ateu (comunisme i marxisme), i una clarificació en la interpretació de l'Esclat i el magisteri, el pecat original, el mètode teològic, la natura de la redempció. El preocupava, encara, el monogenisme, el transformisme i evolucionisme, la competència de l'Església en la vida social, les relacions entre Església i Estat... Pel que fa a les qüestions «de costums», se centrava en la disciplina del clergat i del poble: vida conjugal, llei del dejuni i abstinència, llei sobre els dies festius. Per la precisió de la resposta, cf. el text a *Acta et documenta Concilio*

Jubany porta el concili a la B.A.C.

«S'ha de destacar la preocupació que hi va haver, des del primer moment, de disposar de versions en català dels textos conciliars. Això va donar com a resultat l'aparició de tres traduccions catalanes independents.

Per un cantó, l'editorial Estela, de Barcelona, va publicar els textos conciliars, amb introducció, text llatí i traducció catalana, en una sèrie de disset volums.

Per un altre cantó, Josep Perarnau va emprendre la traducció i l'edició dels textos acompanyats de moltes notes explicatives a partir dels debats conciliars: el primer volum va ser publicat per Edicions 62, de Barcelona, i els altres, fins a vuit, ho van ser a Castelló a càrrec de l'autor mateix (1964-67).

Finalment, i gràcies a la iniciativa del doctor Narcís Jubany, aleshores bisbe de Girona, la prestigiosa col·lecció *Biblioteca de Autores Cristians*, la B.A.C. de Madrid, va publicar l'obra *Concili Vaticà II. Constitucions. Decrets. Declaracions. Legislació postconciliar* (1967), que conté el text llatí dels documents i la seva versió catalana, a càrrec d'un equip de traductors coordinat pels pares jesuïtes Eusebi Colomer i Joan Gabernet. Cal destacar que ha estat l'únic cas d'un llibre en català aparegut a la B.A.C.»

Joan Llopis

a «Miscel·lània en honor del cardenal Narcís Jubany»
(Barcelona, 1992)

Oecumenico Vaticano II apparando, Sèries I (Antepreparatòria), Vol. II, pars II (Roma 1980), pàgs. 454-459.

4. Cf. Giuseppe Alberigo, *Ecclesiologia in divenire*. Bologna, 1990.
5. Cf. E. Klinger, «Der Glaube des Konzils. Ein dogmatischer Fortschritt», dins E. Klinger e K. Wittstadt (hrsg.), *Glaube im Prozess. Christsein nach dem II. Vatikanum. Für K. Rahner, Friburg*, 1984, pàgs. 615-626.
6. Cf. E. Corecco, «La recepción del Vaticano II en el Código de Derecho Canónico», dins G. Alberigo i J.P. Jossua (dirs.), *La recepción del Vaticano II*, trad. cast., Madrid, 1987, pàgs. 299-354.
7. H. Ragner, «El Dr. Pont i Gol i el Concili Vaticà II», dins *Qüestions de vida cristiana*, 181 (1996), pàgs. 87-94.
8. Cf. J. Busquets, «L'aplicació del concili a la diòcesi de Girona. Petita crònica de l'acció pastoral del bisbe Narcís Jubany (1964-1973)», dins *Miscel·lània en honor del cardenal Narcís Jubany i Arnau*. Barcelona 1992, pàgs. 133-147; Id. a *La Vanguardia* 27. XII. 1996 (quadernet).
9. J.M. Lozano, «Les conclusions de l'Assemblea diocesana de Barcelona», dins *Qüestions de vida cristiana*, 109 (1981), pàgs. 114-124.
10. Cf. J. Estruch, *Concili endins*, Barcelona, 1995; E. Sala i Villegas, «El concili possible, ara», dins *Qüestions de vida cristiana*, 179 (1995), pàgs. 95-99.
11. Cf. J.-I. González Faus, *La autoridad de la verdad. Momentos oscuros del magisterio eclesíastico*, Barcelona, 1996, pàgs. 32-34 i 110-117.